

סימן פז - "בחלב אמו..."

הנושאים בהם נדון בשיעור זה -

"בחלב אמו..."

מראית עין לאיסור בשר וחלב

- ❖ האם מותר לבשל ולאכול מאכלים שלמתבונן נראה שיש בהם איסור בו"ח?
- ❖ האם דבר היתר הנראה כאיסור דרבנן אסור משום מראית עין?
- ❖ האם מותר לבשל בשר טמאה או בשר עוף בחלב בהמה כשרה?
- ❖ האם חוששים למראית עין כשהיתר שכיח ומצוי?
- בישול בשר במי חלב ובחלב זכר
- ❖ 'המבשל במי חלב פטור' - מהם מי חלב?
- ❖ מהו חלב זכר שאסור לבשל בו בשר?
- היו היה פעם חלב - בישול בשר במי חלב
- ❖ מי חלב - האם הם אסורים מדין אבר מן החי?

מראית עין לאיסור בשר וחלב

❖ האם מותר לבשל ולאכול מאכלים שלמתבונן נראה שיש בהם איסור בו"ח?

חולין קיג ע"א-ב

מתני'. בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה - אסור לבשל ואסור בהנאה, בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה, בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה - מותר לבשל ומותר בהנאה.

כריתות כא ע"ב

אמר רב: דם דגים שכינסו - אסור [רש"י: דמיחלף בדם בהמה והרואה אומר מותר לאכול דם]. מיתבי: דם דגים, דם חגבים - מותר ואפילו לכתחלה! ההיא בשלא כינסו, כי קא אמר רב בשכינסו. דכוותה גבי מהלכי שתיים בשלא כינסו מי אסור? והא תניא: דם שעל גבי ככר - גוררו ואוכלו, של בין השיניים - מוצצו ובולעו ואינו חושש [רש"י: אף על גב דלאו ככנסו דמי וליכא איסורא מיהו מצות פרוש יש בו אבל של בין השיניים דאכתי מחובר הוא אפילו מצות פרוש אין בו מוצצו ואינו חושש ולא ככנסו דמי]! אלא כל תניא ההיא מתניתא - דאית ביה קשקשים [רש"י: מותר לכתחלה דלא אתי לאיחלופי בדם בהמה חיה ועוף], כי קאמר רב אסור - דלית ביה קשקשים.

בית יוסף סי' פז סע' ד

כתב הרשב"א בתשובה (ח"ג סי' רנ"ז) מסתברא שאסור לבשל בשר בחלב אשה מפני מראית העין ואם נפל לתוך התבשיל בטל ואין צריך שיעור וזה נ"ל ברור.

דרכי משה ס"ק ב

וצ"ע דהרי אפילו בחלב בהמה טמאה מותר לבשל ואפילו בשר חיה ועוף בחלב טהורה הואיל ואינו אלא מדרבנן, כל שכן בחלב אשה ולית ביה משום מראית עין בבישול מידי דהוה אחלב בהמה טמאה וצ"ע. ועיין לעיל סוף סימן סו מ"ש בזו.

שו"ת הרשב"א ח"ג סי' רנז

עוד שאלת: בשר בחלב אשה, מהו? כיון שחלב האשה אחר שפירש, מותר, אי"כ אין בזה איסור כלל, וכמו שהוציאו מגדי חלב בהמה טמאה בהדי בשר בהמה טהורה, וחלב בהמה טהורה בהדי בשר בהמה טמאה, שאין בהם שום איסור, לא מדברי תורה, ולא מדברי סופרים; או: אסור משום מראית העין, כמו שחששו בדם דגים, בזמן שאין בו קשקשים.

תשובה: מסתברא, שאסור לבשלו, כל שכן, לאכלו, כל שנכר בו, מאותה דם דגים, ומדם שעל גבי הככר, שאמרו: שירדו/בדפוס ליוורנו תקל"ח: גירדו. ומה שהוציאו בשר בהמה טהורה בהדי חלב טמאה, ובשר טמאה בהדי חלב טהורה, לא דברו אלא בחיוב אכילתו ובשולו, שאין באלו חיוב כלל, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, אבל באיסור מראית העין, לא דברו. ואין זה בכלל מה ששינו במשנתנו כלל, דדם של בין השניים, מוצצו, ואפילו מצות פרוש אין בו, ואפילו הכי, שעל הככר, גורדו, והא נמי, דכותיה היא, דמאי שנא; ואם נפל לתוך התבשיל, בטיל, ואין צריך שישים; וזה נראה לי ברור...

עוד ראיתי בכתבך, שאמרת וז"ל: אבן הברש חיה, חשו למראית העין, ואסרוהו עם החלב מדברי סופרים; ע"כ. והלשון הזה אינו מחזור דאפילו לפי מה שפוסק: דחיה, כעוף, ושניהם מדברי סופרים, לא משום מראית העין אסרום, אלא משום גזרה, כלומר: גזרה אלו, אטו בשר בהמה. והפרש גדול יש בין מה שאיסורו משום גזרה, בין מה שאיסורו משום מראית העין, כי מה שאיסורו משום מראית העין, כל שיש בו היכר, אינו נאסר כדם דגים שכנסו בזמן שיש בו קשקשים, מותר, וכאן אינו אוסר תערובת, וכן אם הוא במקום מכוסה, כדם שעל השנים, מוצצו ואוכלו; ואלו בשר עוף בחלב, ובשר חיה בחלב, ואפי' למ"ד: דבשר חיה, מדברי סופרים, אסור להעלותן עם הגבינה על השלחן, ואוסרין תערובתן, ובעו שיעור; ואלו היה לו בשר עוף או חיה בפיו, אסור לאכול עמו גבינה, וכ"ש בשר חיה, דיש מן המפרשים דאמרו: דאינו באוכלים באפיקורין, משום דמחלף בבשר בהמה דעלמא: אלא בשר חיה בחלב, ואפי' למ"ד: דאינו מדברי תורה, מדברי סופרים, אסור כשל תורה, משום גזרת בשר בהמה בחלב.

(בלימוד הרשב"א כדאי לשים לב לכמה נקודות: הדרכי משה - שלא ראה את התשובה המקורית של הרשב"א אלא רק את מה שציטט הב"י - הקשה על הרשב"א מהדין של בהמה טמאה וחלב טהורה. כיצד תרץ זאת הרשב"א? כמו כן, כדאי לשים לב להבדלים שהרשב"א מונה בין איסורי דרבנן רגילים, לאיסורים שאינם משום מראית עין)

ים של שלמה חולין פ"ח - פרק כל הבשר - סי' נב

גרסינן בברייתא פרק דם שחיטה (כריתות כ"א ע"ב) והרי"ף והרא"ש (סימן כ"ח) הביאו בכאן, אמר רב, דם דגים שכנסו אסור... ומשום הכי נראה, בפורים, שרגילין לאכול תרנגולת בחלב שקדים, שאסור, אם לא שיניח שקדים קלופין בתוכן, ובצידן, להיכרא, ובפרט גבי בשר עוף, דאיכא למיחש טפי, שלא ידמו לומר בשר עוף שרי בחלב, כר"י הגלילי (קיי"ג ע"א), ועיין לקמן בסימן ק"א:

דרכי משה סי' סו ס"ק ט

... ושמעתי שמהר"ר שלמה לוריא למד מכאן לאסור לאכול בשר עוף בחלב שעושים משקדים, אלא אם כן הניחו מן השקדים אצלו משום מראית העין. ואין הכרח בדבריו דשאני דם שהוא איסור כרת, משא"כ בשר עוף בחלב דאינו אלא מדרבנן, וכן המנהג פשוט להתיר. ועיין לקמן סימן פז מדין זה.

שו"ע ורמ"א סימן פז סעיף ג-ד

(ג) אינו נוהג אלא בבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, אבל בשר טהורה בחלב טמאה, או בשר טמאה בחלב טהורה, מותרים בבישול ובהנאה. ובשר חיה ועוף, אפילו בחלב טהורה, מותר בבישול, ובהנאה; ואף באכילה אינו אסור, אלא מדרבנן... הגה: ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. אבל בשר בהמה, יש להניח אצל החלב שקדים, משום מראית העין, כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דם.
(ד) אסור לבשל בחלב אשה, מפני מראית העין. ואם נפל לתוך התבשיל, בטל, ואין צריך שיעור. הגה: ונראה לפי זה, דכל שכן דאסור לבשל לכתחלה בחלב טמאה, או בשר טמא בחלב טהור ודוקא בשר בהמה, אבל בעוף, דרבנן, אין לחוש.

❖ האם דבר היתר הנראה כאיסור דרבנן אסור משום מראית עין?

ט"ז ס"ק ד - על הרמ"א בסעיף ג

כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו גבי דם. - בדרכי משה [ס"י ס"ו] ותורת חטאת כלל ס"ב כתב שרש"ל למד מדם דגים לאסור לאכול בשר עוף בחלב של שקדים אא"כ הניחו משקדים אצלו משום מראית עין, ודחה דבריו שאין ראייה מדם שמצינו בו איסור כרת, משא"כ בבשר עוף בחלב שהוא דרבנן, ואפילו בבהמה אינו אסור אלא דרך בישול. דוקא הלכך לא חשו בזה למראית עין ע"כ.

ואף כי דברי רמ"א נכונים וכבר נתפשט המנהג כן, מ"מ נראה שיש להניח לכתחלה שקדים גם אצל בשר עוף, אלא במקום שאין לו שקדים אין לאסור בשביל זה האכילה. דכל מאי דאפשר לן לתקוני מתקנינן, ותו דלא גרע מחלב אשה דבסמוך שחשו למראית עין. אבל באם אין לו שקדים אין לאסור האכילה בשביל זה כמו בחלב אשה בסמוך. וכן משמע לשון רמ"א שכתב יש להניח כו', דמשמע בדיעבד או שא"א להניח לא מעכב האכילה בשביל זה.

ש"ד ס"ק ו - על הרמ"א בסעיף ג

נהגו לעשות חלב משקדים כו' הואיל כו' - כלומר ולי"ד לדם דגים ס"ס ס"ו שמותר לגמרי ואפ"ה אם כנסו בכלי אסור מפני מראית עין אא"כ יש בו קשקשים שניכר שהוא דם דגים, דהתם דם גופיה אסור מדאורייתא הילכך הרואה יאמר דאכיל דם בהמה שאסור מדאורייתא, אבל בשר עוף בחלב ממש הוא מדרבנן וליכא למיחש למראית העין. ולכן בשר בהמה בחלב שהוא אסור מדאורייתא יש להניח אצלו שקדים כדי שלא יחשוב הרואה שהוא חלב ממש וכ"כ בת"ח שם סוף כלל ס"ב. ולפ"ז צ"ל דמייירי בבישול דאי לאו הכי אפילו בשר בהמה ליכא איסורא דאורייתא וא"צ להניח שקדים וכן מוכח בת"ח שם להדיא ע"ש ובסימני ת"ח.

אבל מהרש"ל פכ"ה ס"י נ"ב למד מהך דדם דגים דבפורים וכיוצא בו שרגילים לאכול תרנגולת בחלב שקדים שאסור אם לא שיניח שקדים אצלו בתוכן ובצידין להיכירא, ובפרט גבי בשר עוף דאיכא למיחש טפי שלא ידמו לומר בשר עוף בחלב שרי אפי' מדרבנן כר"י הגלילי עכ"ל. וכן הסכימו האחרונים וכן נלפע"ד (שוב בא לידי ס' באר שבע ומצאתי שפסק נמי הכי).

דהא אפילו במידי דרבנן חיישינן למראית העין בכמה דוכתי, ומהם בש"ס פרק במה בהמה (דף נ"ד) ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא פירש"י לשוק למכור והיינו מראית העין וכדאיתא בפי' במה אשה (סוף דף ס"ד), והוא מוסכם מכל הפוסקים, וכמו שנתבאר בא"ח ס"י ש"ה, אע"פ שאיסור מקח וממכר בשבת אינו אלא מדרבנן, וכמ"ש בא"ח ובח"מ ס"ס רל"ה. וכן מוכח בהדיא בתוס' בכתובות פ' אע"פ (דף ס' ע"א) ד"ה ממעכן כו' דאפי' במידי דרבנן חיישי' למראית העין והכי משמע בדוכתי טובי.

פרי חדש ס"י פז ס"ק ז

... ולי נראה עיקר כדברי ההג"ה להקל, דאף מה שאסר הרשב"א לבשל בשר בחלב אשה מפני מראית העין הוא חידוש והבו דלא לוסיף עלה שאין לנו לגזור ולאסור מדעתנו מפני מראית העין זולתי במה שנתבאר בתלמוד, וא"כ בואו ונאסור חיה בלי ניקור כדי שלא יטעו בין חיה לבהמה, וכן כוליא שלמה של חיה בחלבה יהיה אסור לאכול מפני מראית העין במידי דלא מינכר, ואם באנו להוסיף מדעתנו יש לנו לאסור הרבה כיוצא באילו, וכן כתבו התוס' בריש פרק כל הבשר [חולין קד ע"א ד"ה ומנא] שאין לדמות גזירות חכמים זו לזו אלא במקומות שהש"ס מדמה ע"כ... אלא הדבר פשוט דהיכא דאיתמר בש"ס איתמר, והיכא דלא איתמר לא איתמר, ואין לנו לחדש גזירות מדעתנו אחר שנסתם התלמוד. סוף דבר, דעתי להתיר אף לכתחילה לבשל מה שמותר מן הדין ולא חיישינן למראית העין, אלא שכבר הורה זקן [=הרמ"א] לאיסור, וראוי לשמוע אליו זולתי במידי דלא אסיר אלא מדרבנן שיש להקל בפשיטות וכפסק ההג"ה...

(ה'פרי חדש' הוא רבי חזקיה די סילוה (1656 - 1695), ה'תט"ז-כ"ח בכסלו ה'תני"ח), מגדולי רבני ארץ ישראל במאה ה-17. נולד בליוורנו, איטליה. בהיותו כבן 20 עלה לארץ והתיישב בירושלים. ידוע שלמד אצל רבי שלמה קוסטא ורבי יהודה שארף במצרים, ואצל רבי משה גלנטי בירושלים. לאחר פטירת גלנטי התמנה לראש ישיבה במקומו, עוד לפני הגיעו לגיל 30. מלבד ספרו 'פרי חדש' על השולחן ערוך, חיבר גם ספר בשם 'מים

חיים' - חידושים על הרמב"ם, ושו"ת. היה בקיא גם בקבלה. בשו"ב משליחותו למצרים התמנה לרבה של ירושלים, מ-1694 ועד למותו, והוא בן 39 בלבד. מתלמידיו: רבי יצחק הכהן, מחבר ספר "בתי כהונה", ומהר"ם אלגזי).

נחלת צבי סימן פז סעיף ג

ונהגו וכו' הואיל ואינו רק מדרבנן. עיין ש"ך שהביא דמהרש"ל חלק על זה, והסכים [הש"ך] עמו, משום דאפי' במידי דרבנן חיישינן למראית עין, כדאיתא בש"ס פ' במה בהמה ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק וכו' ע"ש.

ולפע"ד אינו מבין השגתם על הרמ"א כלל, דודאי גם הרמ"א מודה דאפי' בדרבנן חיישינן למ"ע כמבואר בכמה דוכתי, אך היינו דוקא במ"ע גמור שהוא בפני הרואים, משא"כ הכא דמיירי במבשל בביתו.

ואין חשש לאסור רק משום הא דק"ל דכל מקום שאסרו חכמים משום מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור, וזה אינו אלא במידי דאורייתא. דהלא כן כתבו התוס' בהדיא בכתובות דף ס ע"א, דהא דאפילו בחדרי חדרים אסור, זה אינו אלא במידי שהרואה יחשדהו שעובר איסור דאורייתא, אבל אם יחשדהו שעובר מידי דרבנן לא, ע"ש. וכן הוא בפסקי תוס' פק"א דע"ז סי' יד ע"ש. וא"כ לא קשה מש"ס פ' במה בהמה, דהתם איכא מראית עין גמור, משא"כ הכא. ואפילו אם הוא בפני בני ביתו ג"כ חשוב בחדרי חדרים כמבואר באורח חיים סימן רמג, מפני שבני ביתו יודעים הדבר על בוריו.

ואפשר דמהרש"ל והש"ך הבינו מדסתם הרמ"א משמע דמיירי אפילו בסעודות גדולות דאיכא מ"ע גמור, וע"ז שפיר השיגו.

(הינחלת צבי הוא ר' אברהם צבי הירש אייזנשטט, בעל היפתחי תשובה על השו"ע, נולד בשנת תקע"ג [1813] ונפטר בשנת תרכ"ח [1868]. כיהן ברב בכמה קהילות בליטא. בניו הם ר' נפתלי מוילנא, ור' בנימין המכונה "ר' בנימין הצדיק" בעל הימשאת בנימין).

❖ האם מותר לבשל בשר טמאה או בשר עוף בחלב בהמה כשרה ?

ט"ז ס"ק ה - על הרמ"א סעיף ד

ונראה לפי זה כו'. - בד"מ השאיר דברי הרשב"א אלו בחלב אשה בצ"ע דמאי שנא מחלב טמאה דמותר בבישול. ודעתו כאן תמוה מאד, דהא בת"ה כתב הרשב"א בהדיא דבחלב טמאה מותר בבישול והנאה ולא זכר שום איסור מראית עין.

ונלע"ד דאין זה ק"ו, דנראה דלא גזרו משום מראית עין אלא במידי דכשר לאכילה כל אחד לחוד, דאז דומה לבשר טהור וחלב טהור ומ"ה בבישול עם חלב שקדים צריך להניח שם שקדים לכתחלה, ובחלב אשה שג"כ מותר כל שפירש ממנה כמ"ש בסי' פ"א ע"כ אסור לבשל עם בשר משום מראית עין. משא"כ באם החלב טמא או הבשר טמא אין דומה לבשר בחלב של טהורים, וע"כ לא גזרו שם מפני מראית עין כנלע"ד ברור אלא שאין בידי להקל במה שהחמיר רמ"א.

ומ"מ פשוט בעיני דלפי זה כל שכן שיש לאסור מפני מראית עין לבשל בשר עוף בחלב שגזרו בו רבנן בהדיא איסור בשר וחלב, ולחד תנא הוי באמת דאורייתא. וכן משמע מדברי ד"מ דבשר עוף בחלב גרע טפי מטמאה בחלב, ולא כמ"ש בלבוש דבזה מותר מפני מראית עין משום דמנכרי, דודאי מצינו לפעמים שנחתך בענין שלא מינכר, ותו דהרואה לא ידע לחלק בין בשר עוף לשל בהמה, ובאמת פלוגתא דתנאי היא. ותו דרש"ל כתב בפ' כ"ה סי' נ"ב דבבשר עוף איכא למיחש טפי, שלא יטעו לומר בשר עוף בחלב שרי כו' יוסי הגלילי עכ"ל

ולשון לכתחלה שזכר רמ"א כאן וכן בסמוך גבי חלב מתה לענין בישול, נראה שנתכוין שיש לזהר במקום שאין צורך גדול, אבל במקום צורך לרפואה אף שאין סכנה בדבר יש להתיר בישול בחלב במה שאין האיסור אכילה אלא מדרבנן, וכ"ש חלב טמאה או בשר טמא כנלע"ד:

ש"ך ס"ק ז - על הרמ"א סעיף ד

ונראה לפ"ז דכ"ש כו' - לפי דעת הר"ב דכ"ש הוא, נראה דצריך ליישב הא דכתבו הט"ו [=הטור ושו"ע] בס"ג מותרים בבישול והנאה, והוא משנה ערוכה בפכ"ה ומוסכם מכל הפוסקים, דהיינו דמותר מדינא אבל משום מראית העין לא מיירי.

וני"מ בגווני דליכא למיחש למראית העין, כגון לרפואה וכיוצא בו. וכמ"ש מהרש"ל פ' כ"ה סימן ק"ב גבי חלב אשה, דלרפואה שרי אפילו אין בו סכנה כלל, מאחר דאין בו איסור כלל אלא משום מראית העין עד כאן לשונו. אי"נ משכחת לה בגווני אחרני דליכא משום מראית העין. ובוזה מיושב מה שהניח בת"ח דברי הרשב"א בתימה ע"ש.

אכן דברי הפוסקים שכתבו סתמא מותרים בבישול, משמע דאפילו משום מראית העין ליכא. וכך נראים דברי מהרש"ל פכ"ה, וכך משמע דעת המחבר, מדלא כתב בחלב בהמה טמאה גופיה דאסור משום מראית העין.

לכך נראה לי ברור, דשאני התם כיון דעל כל פנים אחד מהן אסור באכילה, דודאי בבישול לחודיה ליכא משום מראית העין, דהא יכול להיות שמבשל לצורך רפואה או שאר דברים, והאי 'אסור לבשלי' היינו לאכול. וכן מ"ש המחבר בס"ה 'אסור לבשלים' ע"כ צריך נמי לפרשו לאכלם. וכה"ג מצינו במקרא ומשנה דאפקיה לאכילה בלשון בישול ע"ש. ובכה"ג דוקא הוא דאיכא משום מראית העין.

וע"כ גם לדעת הרב צריך אתה לומר כן, דהא אפי' בבשר בהמה טהורה בחלב שקדים ס"ל דא"צ להניח אצלו שקדים אלא בבישול וכמ"ש בס"ק שלפני זה. וא"כ תקשי היאך בישלם מתחלה יחד. ודוחק גדול לומר דבשעת בישול היה מניח שקדים אצל הקדירה. אלא ודאי דבבישול לחודיה ליכא משום מראית העין, והלכך הא דאסור לבשל בשר בחלב אשה היינו לאכול. והלכך בשר בהמה טמאה בחלב טהורה או איפכא, כיון דע"כ לאו לאכלם מבשל להו, דהא עכ"פ אסורים משום בשר או חלב טמאה ליכא משום מראית העין כנ"ל.

ובזה אתי נמי שפיר דברי הרשב"א שהניחם הרב בת"ח בתימה. אי נמי בבשר טמא ליכא למיחש למראית העין, דניכר לעין שהוא בשר טמא, וכן בחלב טמאה, כדאיתא בש"ס בעבודת כוכבים (דף ל"ה ע"ב) חלב טהור חויר טמא ירוק. אבל חלב אשה וחלב שקדים לא מינכר ואסור משום מראית העין ובוזה אתי נמי שפיר דברי הרשב"א. ומ"מ הראשון עיקר.

(כדאי לשים לב, שלמרות שתירוצי הטי"ז והש"ך דומים, יש ביניהם הבדל בפסיקה; נשים לב גם למקרים השונים בהם לדעת הש"ך אין איסור מ"ע. מה ישיבו הרמ"א והרשב"א - הסוברים שיש לחוש למ"ע גם בבשר טמאה וחלב טהורה - לדברי הש"ך? האם ניתן לשיטתם יש איסור מ"ע גם בבישול?)

❖ האם חוששים למראית עין כשהיתר שכיח ומצוי?

רא"ש מסכת נדה הלכות כלאי בגדים סי' ז'
השיריים והכלך אין בהם משום כלאים. שיריים הוא מטכסא מין מעיל עשוי ממשי. כלך יש בכרכי הים כמו צמר הגדל על האבנים שבים המלך ותבניתו כתבנית הזהב והוא רך ביותר וכלך שמו ודומה לצמר רחלים אבל אסורין משום מראית העין דדמו לצמר או לפשתן. ומיני שיריים הללו לא היו מצויין ביניהם, דבריש במה מדליקין (דף כ ב) בעי למימר דשיריים היינו שירא פרנדא, ובשלהי סוטה (דף מח ב) אמרינן משחרב בית המקדש בטלו שירא פרנדא וזכוכית לבנה, פי' שאינן מצויין. לא שבטלו לגמרי דאמרי' בפרק אין עומדין (דף לא א) תבר קמייחו זוגיתא חיוורתא. הלכך יש לחוש למראית העין, דמתוך שאינם מצויין ואין בקיאותן בהן יהיו סבורין שלובש כלאים. ומתוך זה אסרתי באשכנז שלא לתפור בגדי קנבוס תחת בגדי צמר, לפי שאין בגדי קנבוס מצויין באשכנז ויהיו סבורין שהוא בגד פשתן. והאי דנא מצויין בגדי משי בינינו והכל מכירין בהן, הלכך מותר לתפור בגדי משי תחת בגדי צמר וגם חוטי משי בסרביל של צמר:

שו"ת משנה הלכות חלק ה סימן צו
ובדבר שאלתו אי מותר לאכול מארגארין עם פת בסעודת בשר או דיש לחוש מפני מראית עין שנראה כחמאה וצ"ח לרמ"א יו"ד סי' פ"ז...
ומ"מ נלפענ"ד לחדש דלא אסרו משום מ"ע אלא דבר שאין דרך העולם לעשותו בדרך היתר ע"פ רוב או דבר שאינו מצוי כ"כ בדרך היתר, אבל בדבר שנהגו העולם לעשותו ע"פ רוב בדרך היתר אף דיש בו משום מ"ע לא חיישינן לה, דכל הרואה אותו ודאי יאמר דבדרך היתר עשאה, ולמה יאמר דעושה איסור? וכגון המבשל בחלב שקדים שאין מדרך העולם לבשל בחלב שקדים, וכן בדם דגים

שאינו מצוי כ"כ שיבשלו בדם דגים, כה"ג ודאי חיישינן למ"ע... וראוי לדברי נראה משלחן גבוה סיי פ"ז סק"י"ב, שהביא מנהגי ערי הספרדים בסעודות חתונות או שאר שמחה וגיל, שבתוך המאכלים של בשר אוכלין ג"כ מהמאכל הנעשה מאורז או עלי גפן בחלב שקדים, ואין נוהרין להניח אצלו השקדים. וחפשו בתר טעמים להיתירא, עיין דרכת"ש אות מ"ה. אמנם לפמ"ש נראה דהסברא בזה כיון דכן הוא המנהג בעריהם בספרד אי"כ כולם יודעים דבסעודות גדולות עושים מאכל זה בחלב שקדים תו ליכא משום מ"ע...

בישול בשר במי חלב ובחלב זכר

❖ 'המבשל במי חלב פטור' - מהם מי חלב?

חולין קיד ע"א

המבשל במי חלב - פטור. מסייע ליה לריש לקיש, דתנן: מי חלב - הרי הן כחלב, והמוחל הרי הוא כשמן; אמר ריש לקיש: לא שנו אלא - להכשיר את הזרעים [רש"י: ... חלב נקרא משקה דכתיב (שופטים) ד] ותפתח את נאד החלב ותשקהו, אבל לענין בישול בשר בחלב - מי חלב אינו כחלב.

תוספות מסכת חולין דף קיד עמוד א

המבשל במי חלב פטור - איסורא מיהא איכא דהא כותח מנסיובי דחלבא עבדי ליה כדאמר בריש אלו עוברין (פסחים דף מב.) ואמרינן לעיל (דף קיא:) דאסור לאכול בשר בכותח.

רא"ש מסכת חולין פרק ח ס"י נא

ת"ר המבשל במי חלב פטור. ואיסורא מיהא איכא, דהא כותח מנסיובי דחלבא [עביד ליה]... ואמרינן לעיל (סימן לג) דאסור לאכול בשר בכותח. ואני אומר דנסיובי דחלבא אסור מדאורייתא ומי חלב דפטור היינו שהוציאו ממנו כל האוכל. דאחר שעשו הגבינה מבשלין החלב והאוכל צף למעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא והוא הנקרא מי חלב...

שו"ע יו"ד סימן פז סעיף ג

...וכן המבשל בשר במי חלב, או בחלב מתה, או בחלב זכר, או שבישל דם בחלב, פטור, ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב. הגה: וחלב זכר לא מקרי חלב כלל. ואם נפל לתוך קדירה של בשר, אינו אוסר. אבל חלב מתה, ומי חלב, אוסרים המאכל כמו חלב עצמה. ואפילו בבישול, יש לאסור לכתחלה (כן משמע בארוך כלל ל"א).

שו"ע יו"ד סימן פז סעיף ח

יש מי שאומר דנסיובי דחלבא (פי' חלב המתמצה מקפאון הגבינה), אינם בכלל מי חלב, ואסור מן התורה. אלא מי חלב היינו אחר שעושים הגבינות מבשלים הנסיובי, והאוכל צף מלמעלה, ולא נשאר בו אלא מים בעלמא. זהו הנקרא מי חלב.

(הראשונים חולקים אמנם בזיהויים המוחלט של 'מי חלב', אך מוסכם על כולם שזהו רכיב שנמצא בתוך החלב, ואעפ"כ בהיפרדו מהחלב שוב אינו אסור מדין חלב! הדבר מפתיע, שכן בדרך כלל דבר שיש לו שם איסור [פונטציאלי על כל פנים] אינו 'משתחרר' מהאיסור הדבוק בו. כמו כן, על פניו, אדם ילקה על אכילת כזית בשר וחלב, למרות שבתוך אותו כזית ישנם מעט מי חלב, שאינם בכלל האיסור!)

❖ מהו חלב זכר שאסור לבשל בו בשר?

חולין קיג ע"ב

אמר שמואל: ... בחלב אמו - ולא בחלב זכר, בחלב אמו - ולא בחלב שחוטה, בחלב אמו - ולא בחלב טמאה... בעא מיניה רב אחדבוי בר אמי מרב: המבשל בחלב גדי שלא הניקה, מהו? א"ל:

מדאיצטריכא לשמואל למימר בחלב אמו - ולא בחלב זכר, זכר הוא - דלא אתי לכלל אס, אבל האי כיון דבא לכלל אס - אסור.

שולחן ערוך סימן פז סעיף ו - הובא לעיל

ש"ד יורה דעה סימן פז ס"ק טז

וחלב זכר לא מקרי חלב כו' - משמע דכיון דלא מקרי חלב ולית ביה אפילו איסור דרבנן, אינו אוסר המאכל. ובאו"ה [=איסור והיתר הארוך] שם כתב דלא גרע מחלב אשה. ומדברי הרב המגיד פ"ט מהמ"א נראה דחלב זכר אסור מדרבנן, וכתב שכן נראה מדברי הרמב"ם שהעתיק המחבר לשונו. וכן משמע קצת בש"ס פכ"ה (דף קי"ג ע"ב), דאמר שמואל התם 'בחלב אמו - ולא בחלב זכר, בחלב אמו - ולא בחלב שחוטה', וא"כ כיון דמחד קרא מפיק להו, וחלב שחוטה קי"ל דמדרבנן מיהא אסור (וכדלקמן סי' צ'), ה"נ בחלב זכר.

ונראה דהרב המגיד מיירי בחלב זכר של בהמה, וכדפרש"י בש"ס שם וז"ל ולא בחלב זכר שהיה לו חלב מועט מן הדדים כגון אס נשתנה והיו לו דדים, וכן פי' מהרש"ל שם סי' ק'. וכן מוכח מהש"ס שם להדיא, דקאמר בתר הכי 'בעי מיניה המבשל בחלב גדי שלא הניקה מהו אמר ליה מדאיצטריך לשמואל למימר בחלב אמו ולא בחלב זכר זכר הוא דלא אתי לכלל אס אבל האי כיון דאתי לכלל אס אסור' ש"מ דבחלב זכר של בהמה איירי, אבל בחלב זכר דאדם פשיטא [=שמותר], דלא גרע מחלב אשה.

ולפי"ז המחבר שהעתיק לשון הרמב"ם דמשמע מיניה דגם בחלב זכר פטור אבל אסור והרב בהג"ה לא פליגי:

היו היה פעם חלב - בישול בשר במי חלב

❖ **מי חלב - האם הם אסורים מדין אבר מן החי?**

רא"ש מסכת חולין פרק ח - המשך הקטע הקודם

...והוא הנקרא מי חלב. והרמב"ם ז"ל (פ"ט מהלכות מאכלות אסורות) היה אוסר אותו באכילה, דהא בפ"ק דבכורות (דף ו ב) מצריך פסוק להתיר חלב, משום דכל מידי דאתי מחי אסור. והכא אמרינן דמי חלב אינו כחלב, וליכא קרא למישרי, וכיון דאתי מחי אסור. ואל תתמה שהרי מותר עם האוכל וכשפירש מן האוכל נאסר, דהכי אשכחן בדם האיברים דכשהוא מובלע בבשר מותר וכשפירש אסור. וה"ר שמחה ז"ל השיב דדוקא לענין בשר בחלב אין חשוב כחלב. דקרא קאמר בחלב אמו כמו שיוצא מן האם מעורב עם האוכל. אבל לכל שאר מילי הוי בכלל חלב דתנן (מכשירין פ"ו) מי חלב הרי הן כחלב ואמר ריש לקיש עלה לא שנו אלא להכשיר את הזרעים אבל לענין בישול מי חלב אינו כחלב

רמב"ם מאכלות אסורות פ"ט הל' ו

המעושן והמבושל בחמי טבריא וכיוצא בהן אין לוקין עליו, וכן המבשל בשר במי חלב או בחלב מתה או בחלב זכר או שבשל דם בחלב פטור ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב, אבל המבשל בשר מתה או חלב וכיוצא בהן בחלב לוקה על בשולו ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב, שאין איסור בשר בחלב חל על איסור נבילה או איסור חלב, שאין כאן לא איסור כולל ולא איסור מוסיף ולא איסור בת אחת.

ספר יראים סימן שיב [דפוס ישן - קמח]

...ונראה לי דמאחר שמי חלב אינו נקרא חלב אסור לאכול, שהרי בא מן החי, ואמרינן בבכורות פ"א [וי' ב'] חלב שמותר חידוש הוא, ואין לך דבר שבא מן החי ושרי אלא חלב דרחמנא שריא, דכתיב ודי חלב עזים ללחמך. ומאחר שמי חלב לא איקרי חלב לא היה בכלל שריית חלב, דחלב התירה תורה ומי חלב לא התירה, והוא אסור שהרי בא מן החי הוא... וא"ת חלב דשרא רחמנא היכי משכחת לה הלא מי חלב מעורבין הם? הא לא קשיא, שאע"פ שיש בו מי חלב נקרא שמו חלב ואין עליו שם מי חלב, וכל הנקרא חלב שריא רחמנא. וכאשר עשו

הגבינה והרתיחוהו אחרי כן ונפרש זה מזה - נקרא מי חלב והופקע ממנו שם חלב, ויצא מכלל שריית חלב.

ואל תתמה שהרי מצינו כיוצא בו בשר שיש בו דם בעוד הדם באברים מותר, שאין עליו שם דם אלא שם בשר. פירש - נולד בו שם דם ונקרא דם והוי בלאו, כדאמרינן בכריתות פ"א [ד' ב'] ה' לאוי כתיבי בדם וכו'.

ואמרינן נמי בחולין פ' כסוי הדם [פ"ז ב'] דצללתא דדמא [אותן מים שהם מן הדם עצמו, כשהוא נקרא יש סביבותיו צלול כמים, ואם יש בו מראית דם מכשיר זרעים לקבל טומאה, ואי לא לא] לא הוי דמא ואלמלא מראה אדמומית שבו פסול לזריקה, ואינו נקרא דם כשהוא לבדו, ובעודו מעורב עם הדם נקרא דם, ולא מקרי צללתא דדמא אלא כולו נקרא דם, וכשפירש מן הדם ואין עליו מראה אדמומית הפסיד שם דם ונולד לו שם אחר ונקרא צלילתא דדמא, ואסור לזרוק ע"ג המזבח ואינו מכשיר. מי חלב לגבי חלב נמי לא שנא קודם שפירש אינו מי חלב לאחר שפירש נולד לו שם מי חלב ולא מקרי חלב לכל דבר וכאשר אינו נקרא חלב לאסור [בשר] ה"נ לא מקרי חלב להתירו מטעם שם חלב דשרא רחמנא וזהו בריה חדשה שם אחר ומיתסר מטעם בא מן החי כאשר פירשתי.